

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΘΡΑΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

Αγκόπ Καραμπετιάν - Ρουμιάνα Κομσάλοβα

Οι κάτοχοι του πολιτισμού του χαλκού στα μέρη του νότιου Δούναβη είναι οι Πρωτοθράκες, που ίδρυσαν πολιτικές οργανώσεις στη μυκηναϊκή Θράκη και έχουν παράλληλα σχέσεις με τα κράτη στην αρχαϊκή Ελλάδα. Η ονομασία Πρωτοθράκες είναι τυπικός και κοινός όρος, με τον οποίο επονομάζεται ο πληθυσμός μέχρι τον 3ο π.Χ. αιώνα. Στην ουσία του όμως ο όρος **Θράκες** προέρχεται από τον ελληνιστικό τύπο, ο οποίος σημαίνει «είμαι θαρραλέος, τολμηρός» και έχει ινδοευρωπαϊκή καταγωγή. Στην ελληνική του ετυμολογία ο ίδιος τύπος μετατρέπεται ως χαρακτηρισμός σε «άγριος, αντίθασος, σκληρόψυχος». Η καταγωγή του όρου αυτού σχετίζεται με την επαφή των Ελλήνων με μια θρακική φυλή και χρονολογείται από τις αρχές της εποχής του σιδήρου κατά την περίοδο των μετακινήσεων των διαφόρων εθνών στην περιοχή αυτή· πιο συγκεκριμένα είναι αποτέλεσμα από τις πρώτες προσπάθειες αποικιοποίησης των ακτών του Αιγαίου πελάγους και των εκβολών του Στρυμόνα και καταξιώνεται κατά τον 7ο-6ο αιώνα π.Χ.¹.

Η ιστορία των αρχαίων Θρακών δεν θίγεται λεπτομερώς στην αρχαία ελληνο-ρωμαϊκή γραμματεία. Οι Θράκες λόγω έλλειψης δικού τους αλφαβήτου έγιναν αντικείμενο περιγραφής για τους Έλληνες και Ρωμαίους ιστορικούς, πεζογράφους και ποιητές, και μάλιστα στις περισσότερες περιπτώσεις με μια τάση εχθρότητας. Εξαιτίας αυτού τα πρόσωπα των Θρακών ηγεμόνων περιγράφηκαν διαστρεβλωμένα ή με ένα αίσθημα ανωτερότητας από τους Έλληνες ή Ρωμαίους συγγραφείς. Ίδια ήταν και η μεταχείριση σε σχέση με την εξωτερική πολιτική για κάποιους Θράκες ηγεμόνες. Στα κείμενα που σώθηκαν διαπιστώνεται ότι οι κινήσεις των Θρακών βασιλέων είναι προκαθορισμένες πρώτα από την αθηναϊκή, αργότερα από την αρχαία μακεδονική και τελευταία από την ρωμαϊκή πολιτική απέναντι στον πληθυσμό της Θράκης. Ως διορθωτικός παράγων για μια ολοκληρωμένη και αντικειμενική ιστορία των Θρακών και των πολιτικών τους κινήσεων, ως ένα βαθμό, εμφανίζονται τα επιγραφικά κείμενα και τα νομίσματα που έχουν κοπεί στη Θράκη. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι Θράκες βασιλείς δεν είχαν δικά τους νομισματοκοπεία, αλλά τα νομίσματά τους κόβονταν σε ελληνικά εργαστήρια στα παράλια του Αιγαίου. Π.χ. τα νομίσματα του Άμαντοκ κόβονταν στη Μαρώνεια και πάνω τους είναι τοποθετημένο το σύμ-

βολο της πόλης –ο διπλός πέλεκυς. Ενώ τα νομίσματα του τρίτου διαδόχου του Κόττυς I- Κετριπόρ είναι χάλκινα, τύπου Θάσου². Εκτός αυτού, στη Θράκη δεν χρησιμοποιούνταν θρακικά νομίσματα. Τα νομίσματα, κατασκευασμένα με το όνομα κάποιου βασιλέα, διατηρούνταν στο θησαυροφυλάκιο σαν θησαυρός από ευγενές μέταλλο ή χρησιμοποιούνταν περιορισμένα στην εσωτερική αγορά. Τα νομίσματα που κόβονταν στις ελληνικές παραθαλάσσιες πόλεις για βασιλείς των Οδρυσών προορίζονταν κυρίως για την εξόφληση χρεών των πόλεων αυτών και οι ίδιες έβαζαν το δικό τους σύμβολο³.

Οι Θράκες βασιλείς αναφέρονται και στα ποιήματα του Ομήρου. Απαντώνται ανάμεσα στους ήρωες των αρχαίων ελληνικών μύθων που γράφτηκαν και επεξεργάστηκαν μεταγενέστερα. Όλες οι δυνατές και γνωστές θρακικές φυλές έλαβαν τους δικούς τους αρχηγούς μέσω των αντίστοιχων επωνύμων στη λογοτεχνία –ο Οδρύς των Οδρυσών, ο Τρερ των Τρερών, ο Σιτόν των Σιτόνων, ο Δόλογκος των Δολόγκων, όμως τα πρόσωπα αυτά δεν είναι υπαρκτά στην ιστορική πραγματικότητα. Από τους Θράκες βασιλείς που ήταν κοντά στο Αιγαίο, στις ιστορικές πηγές αναφέρονται ο Τερέι⁴ –βασιλέας των Θρακών στη Δαβλίδα (Φωκίδα), περιοχή που τότε κατοικούνταν από τους Θράκες, παντρεμένος με την Πρόκνα, κόρη του βασιλιά της Αθήνας Πάνδουον, ο Λυκούργος και ο Βούτης –γιοι του Βορέα από διαφορετικές μητέρες. Ο Λυκούργος αποκάλυψε τη συνωμοσία του αδελφού του Βούτη απέναντί του και τον διέταξε να εγκαταλείψει το μέρος τους μαζί με τους ομοϊδεάτες του. Ο Βούτης έγινε πειρατής και αρχηγός των Θρακών στις Κυκλάδες⁵.

Στα μέρη αυτά στον κάτω ρου των ποταμών Έβρου και Νέστου εντοπίζεται ο Κάσσανδρος και η οικογένειά του. Αυτός είχε έναν γιο, τον Έβρο, από την πρώτη γυναίκα του την Κροτονική, και η μηριά του η Δαμισιπέ –η κόρη του Άτρακος, ερωτεύτηκε μ' αυτόν. Όταν αυτός απέρριψε την αγάπη της, αυτή τον διέβαλε μπροστά στον πατέρα του και για να διασωθεί από την καταδίωξη του πατέρα του, ο Έβρος πετάχτηκε στον ποταμό Ρόμπο. Από τότε το ποτάμι πήρε το δικό του όνομα –Έβρος⁶.

Άλλοι ήρωες είναι οι γιοι του Ποσειδώνα, ο Πόλτυς και Σαρπηδών. Ο Πόλτυς εγκαταστάθηκε στην πόλη Αίνο, η οποία αρχικώς πήρε το όνομά του –η Πολτύμβρια και ο Σαρπηδών κυβερνούσε την πόλη Αίνο και σκοτώθηκε από τον Ηρακλή, επειδή «ήταν βιαστής»⁷. Ο Πόλτυς είχε τη φήμη του καλού κυβερνήτη και έκανε προσπάθειες να συμφιλιώσει τις δυο αντιμαχόμενες πλευρές στην παραμονή του Τρωικού πολέμου και συμβούλεψε τον Πάρη να επιστρέψει την Ελένη και στη θέση της να πάρει απ' αυτόν δύο όμορφες γυναίκες⁸. Στον Τρωικό πόλεμο επενέβη και ο Εφραίμ, ο γιος του Κεάντ και αρχηγός των «δορυφόρων των Κικόνων»⁹. Άλλος αρχηγός των Κικόνων είναι ο Μεντές, που αναφέρεται στην Ιλιάδα¹⁰. Με τη σειρά του ο Μαρών, ο γιος του Εβάντ και μάντης του Απόλλωνα, κάτοχος περιουσιών γύρω στη Μαρώνεια, που ήταν φημισμένος με τους πολλούς υπηρέτες και υπηρέτριές του¹¹. Ο Γιό-

άν Στόμπει, από πλευράς του, εκθέτει την ερμηνεία για την αγάπη του Ορφέα προς Καλαείς, για την οποία ο Ορφέας παραμελεί τις γυναίκες των Βιστόνων και αυτές τον σκότωσαν. Ως αντίδραση «οι πολεμικοί Θράκες» εκδικήθηκαν τις γυναίκες τους και τις έκαναν τατουάζ¹².

Δυτικά από τον κάτω ρου του Έβρου βρίσκεται ο Διομήδης, ο αρχηγός της «πιο πολεμικής θρακικής φυλής» των Βιστόνων, οι οποίοι έμεναν κοντά στην πόλη Άβδηρα. Αυτός είναι ο γιος του Άρη και της Κιρηνέ και ήταν γνωστός με «τα θανατηφόρα για τους ξένους άλογα» και με το ανάκτορό του στην Καρτέρα. Ο συγγραφέας Απολλόδωρος διηγείται για τον όγδοο άθλο του Ηρακλή, ο οποίος σκότωσε το Διομήδη και εξεδίωξε τους Βίστονες. Αργότερα ίδρυσε την πόλη των Αβδήρων και μετέφερε τις φοράδες στις Μυκήνες¹³.

Αρχηγός των Θρακών Ηδωνών είναι ο Λυκούργος, γιος του Δριάντ, ο οποίος, σύμφωνα με τον Σοφοκλή¹⁴, εγκλωβίστηκε σε μια πέτρινη φυλακή από το Διόνυσο. Ο Απολλόδωρος¹⁵ γράφει ότι ο Λυκούργος πρόσβαλε το θεό Διόνυσο, ο οποίος από πλευράς του προκάλεσε κρίση παραφροσύνης στον κυβερνήτη και ο ίδιος σκότωσε με πέλεκυ το γιο του. Για να ξαναεπιστρέψει η καρποφορία στη γη, οι Ηδωνοί έδεσαν τον Λυκούργο στο Παγγαίο, όπου πέθανε κατασπαραγμένος από τα άλογα. Ο πιο ηρωποιημένος βασιλιάς των Θρακών είναι ο Ρεξ από την περιοχή του Στρυμόνα, ο οποίος παίρνει μέρος στον Τρωικό πόλεμο. Σύμφωνα με τον Ψευδοευριπίδη¹⁶, αυτός κατάγεται από το Παγγαίο, αλλά κάποιοι άλλοι τον συνδέουν με τη Ροδόπη.

Σύμφωνα με ένα μεγάλο μέρος των ερευνητών¹⁷ αυτοί οι Θράκες αρχηγοί, μάντιες, βασιλείς συγκαταλέγονται στους ήρωες του Ομήρου και είναι στενά συνδεδεμένοι με τις πιο πρώιμες μυθολογικές αντιλήψεις των αρχαίων Ελλήνων, χρονολογούνται από τον 13ο-12ο αι. π.Χ. και σχετίζονται με την παρακμή της μυκηναϊκής αρχαιότητας στην ιστορία των Βαλκανίων. Οι επιστήμονες διακρίνουν και ένα μεταγενέστερο στρώμα που χρονολογείται από τον 8ο-7ο αι. π.Χ. και συνδέεται με τον αποικισμό του Αιγαίου και αντικατοπτρίζει τις εντυπώσεις των Ελλήνων από τους γείτονές τους Θράκες. Αμφισβητούμενο είναι το ερώτημα εάν οι μύθοι αυτοί ήταν μια θρακική πραγματικότητα που αργότερα υιοθέτησαν οι Έλληνες ή είναι εξ ολοκλήρου ελληνικοί μύθοι.

Όταν στα τέλη του 2.000 π.Χ. ο μυκηναϊκός πολιτισμός χάνεται, στα θρακικά μέρη επίσης συμβαίνουν σημαντικές αλλαγές. Ενδέχεται, αυτή τη στιγμή οι γνήσιοι Θράκες να εγκαθίστανται στους κλασικούς τόπους διαμονής τους, που περιγράφηκαν αργότερα από τους Έλληνες πεζογράφους. Ο Όμηρος, ο Χεκατέι και άλλοι συγγραφείς αναφέρουν την τοποθεσία με τους πιο πρώιμους οικισμούς στα μέρη νότια του Δούναβη. Μερικά απ' αυτά είναι τα Άβδηρα στον Χεκατέι και στον Χελανίκ-πόλη στις εκβολές του Νέστου, η Αίνος αναφερόμενη από τον Όμηρο στις εκβολές του ποταμού Έβρου, η Μπορίζα αναφέρεται στον Χεκατέι κοντά στη θάλασσα, ανάμεσα στον Σαλμυδησό και τα βουνά των **Τινών**, και ενδεχομένως και στην περιοχή

των **Αστών**, η Γαληψός εκ νέου σύμφωνα με τον Χεκατέι είναι πόλις στη Θράκη και στην Παιονία εντοπισμένη στους Σίτονες, η ζώνη ονομάστηκε από τον Χεκατέι **η πόλη των Κικόνων** και τοποθετείται στις όψιμες εποχές, κάπου στην ακροθαλασσιά του Αιγαίου. Και ο Ισμάρ δείχνεται από τον Όμηρο επίσης ως **πόλη των Κικόνων**. Ένα μέρος από τις πόλεις που προαναφέρθηκαν, όπως τα Άβδηρα, η Αίνονος, η Γαληψός, η Ζώνη, η Λιμνέ κ.ά. είναι οικιστικές ενώσεις, που ήταν επιμέρους γνωστές στην επική παράδοση και κυρίως στους λογογράφους στα τέλη του βου και στις αρχές του 5ου αι. π.Χ. Αυτές οι πόλεις, τοποθετημένες στις ακτές του Αιγαίου, διατηρούνται και εξακολουθούν να υφίστανται με την ιδιότητα ελληνικών αποικιών και εμπορικών κέντρων.

Οι πολυάριθμες θρακικές φυλές καταγράφηκαν με μια σειρά φυλετικές ονομασίες. Η πιο πολυάριθμη και η πιο δυνατή θρακική φυλή στην κοιλάδα του Στρυμόνα ήταν οι Μάιδοι. Ανατολικά απ' αυτούς εντοπίζονται οι Σάτρες, για τους οποίους γράφει ακόμη και ο Ηρόδοτος. Κατά πάσα πιθανότητα αυτοί οι ίδιοι κατείχαν το βουνό Παγγαίο. Γείτονες μ' αυτούς είναι οι *Βισάλτες*, μια πολυάριθμη φυλή που κατοικούσε κυρίως στη δεξιά όχθη του ποταμού Στρυμόνα. Οι Βισάλτες διείσδυσαν στα μέρη των Ηδωνών και των *Πιερέων* στα τέλη του 3ου και στις αρχές του 2ου αι. π.Χ. Ακόμα και μπροστινά τμήματα των Πιερέων εγκαθίστανται αργότερα στα μέρη κοντά στο Παγγαίο. Οι πηγές μαρτυρούν ότι στη διάρκεια των περσικών εκστρατειών στα Βαλκάνια, οι Πιερείς μαζί με τους Σάτρες και τους Ήδωνες εξόρυσσαν χρυσό και ασήμι από τα πλούσια ορυχεία του όρους Παγγαίου. Ένα μέρος των θρακικών φυλών εισήλθαν όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στα νησιά του Αιγαίου. Κρίνεται ότι οι *Σάϊοι* εγκαθίστανται σε μερικά νησιά όπως η Σαμοθράκη και η Θάσος και οι *Αμπάνδοι* φτάνουν στα νησιά Εύβοια και τη Χίο και αργότερα αφομοιώνονται από τους Έλληνες Ίωνες. Αυτά τα ταξίδια των Θρακών στα νησιά του Αιγαίου και της θάλασσας του Μαρμαρά δημιούργησαν στην ελληνική λογοτεχνία ακόμη του 11ου αι. π.Χ. το μύθο της *θαλασσοκράτειρας*, δηλαδή της κυριαρχίας των θαλασσών από τους Θράκες¹⁸.

Υπάρχουν αξιόλογες διαφορές στην τοποθεσία των θρακικών φυλών, σύμφωνα με τους συγγραφείς των διαφόρων εποχών, που είναι δικαιολογημένες, αφενός με τις κινήσεις των φυλών και αφετέρου με την πληροφόρηση των συγγραφέων και με την προσωπική τους μεροληψία. Λόγου χάρη, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο πριν από τους Σαπαίους και τους Κορπίλους η παραθαλάσσια περιοχή της Αιγαίας Θράκης κατοικούνταν από τους Κίκονες και τα τμήματά τους. Αργότερα στη θέση τους εγκαταστάθηκαν «καινούριες» θρακικές φυλές, τις οποίες ο συγγραφέας αναφέρει στην αφήγησή του, όταν περιγράφει την εκστρατεία των Περσών στα μέρη της Προποντίδας και της Αιγαίας Θράκης¹⁹.

Πολύ σημαντική θέση για τις σχέσεις των αρχαίων Θρακών με το νησί Θάσο κατέχουν οι *Σαππαίοι*, για τους οποίους ο Ηρόδοτος διηγείται ότι κατοικούσαν την

λεγόμενη Περαία της Θάσου, δηλ. την απέναντι ακτή της Ηπείρου, την Αιγαία Θράκη. Στα τέλη του 8ου π.Χ. αιώνα οι Σαππαίοι αποτελούσαν μέρος των Σιγντών, μεγάλο μέρος από τους οποίους μετακόμισαν στη Λήμνο. Κατά την ακμή του βασιλείου των Οδρυσών οι Σαππαίοι δεν έπαιζαν σημαντικό ρόλο, αλλά κατά τη ρωμαϊκή επίθεση στη Θράκη οι Σαππαίοι, ως «φίλοι του ρωμαϊκού λαού», έγιναν τόσο σημαντικοί, ώστε στην αρχαία γραπτή παράδοση το όνομα της φυλής τους και τα ονόματα των αρχηγών τους συγχωνεύτηκαν με τα ονόματα των Οδρυσών, των Αστών και των αρχηγών τους.

Με την πάροδο του χρόνου οι διαιρέσεις των Θρακών στους φυλετικούς κλάδους εξαφανίστηκαν και στις γραπτές πηγές έμειναν γενικά να αναφέρονται οι φυλές όπως Οδρύσες, Βήσσοι, Μαΐδοι και άλλοι. Δεν ήταν τυχαίο ότι ο Ηρόδοτος γράφει στην αρχή του πέμπτου βιβλίου του «Ιστορία Ελληνο-περσικών πολέμων» ότι οι Θράκες ήταν το μεγαλύτερο έθνος μετά τους Ινδούς. Σε κάθε μέρος είχαν διαφορετικό όνομα, αλλά τα ήθη και τα έθιμα του έθνους παντού είναι τα ίδια. Ο Στράβων υπογραμμίζει ότι όλη η Θράκη αποτελείται από 22 φυλές και μπορεί να ετοιμάσει, αν και είναι αδύνατη, 15.000 ιππείς και 15.000 πεζικάριους²⁰.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι Θράκες που κατοικούσαν τις παραλίες του Αιγαίου και της Προποντίδας είχαν καλύτερα πλοία. Γι' αυτό μαρτυρεί ο Ηρόδοτος, ο οποίος σημειώνει ότι ένα μέρος των Θρακών, που κατοικούσαν τις παραλίες του Αιγαίου, μεταξύ του Στρυμόνα και του Έβρου, και τις νότιες πλαγιές της Ροδόπης, ακολούθησαν το στρατό του Ξέρξη και «ανέβηκαν» στα περσικά πλοία²¹. Όμως οι Θράκες δεν πέτυχαν να δημιουργήσουν ισχυρό στόλο και χρησιμοποιούσαν τα πλοία των ελληνικών πόλεων που ήταν υπό τη σφαίρα επιρροής τους στις παραλίες του Ευξείνου Πόντου. Οι αρχαίες πηγές δείχνουν την Αίνο και τη Μαρώνια στις παραλίες του Αιγαίου ως βασικότερα λιμάνια του βασιλείου των Οδρυσών.

Σημαντικό ρόλο στη ζωή των αρχαίων Θρακών παίζει και ο ελληνικός αποικισμός στα παράλια της Θράκης. Ο αποικισμός αυτός χαρακτηρίζεται από πολλούς ερευνητές ως δεύτερη φάση του Μεγάλου Ελληνικού Αποικισμού και χρονολογείται γύρω στα 675-550 π.Χ., καθώς μερικοί ερευνητές ορίζουν το τέλος κατά τα 500 π.Χ. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του ελληνικού αποικισμού στη Θράκη του Αιγαίου είναι ο μεγάλος αγώνας επιρροής μεταξύ των ελληνικών μητροπόλεων. Σημαντικό ρόλο παίζει και το νησί της Θάσου. Το νησί κατοικήθηκε τον 8ο αι. π.Χ. από τους Έλληνες των Ιώνων που ήρθαν από την Πάρο. Κατά τη γνώμη μερικών ερευνητών υπήρξε μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ του νησιού Πάρου και του νησιού Άνδρου, το οποίο κατά το δεύτερο μισό του 7ου π.Χ. αιώνα άρχισε να κτίζει αποικίες στις παραλίες του Αιγαίου της Θράκης, στην περιοχή μεταξύ του Αγίου Όρους και του Στρυμόνα. Κατά το 660 π.Χ. οι κάτοικοι της Πάρου με αρχηγό τους τον Τελεσικλή, πατέρα του ποιητή Αρχιλόχου, αποίκισαν τη Θάσο. Στην ποίηση του Αρχιλόχου αποτυπώνονται οι μεγάλες δυσκολίες που είχαν οι Πάριοι κατά την αποίκιση του

νησιού. Δεν είναι τυχαίο πως ο ποιητής ονομάζει τη Θάσο καταραμένη πόλη που μάζεψε όλους τους εξαθλιωμένους από το Πανελλήνιο. Κατά τον Ηρόδοτο, όμως, ο αποικισμός της Θάσου έγινε από τους Φοίνικες με αρχηγό το Θάσο, γι' αυτό και το νησί πήρε το όνομά του. Οι Φοίνικες εκμεταλλεύτηκαν τα χρυσωρυχεία Αινύρων και Κοινύρων (στο ανατολικό μέρος του νησιού) όπου υπήρχε μεγάλο βουνό, οργωμένο από τις ανασκαφές για χρυσό²³. Η μαρτυρία αυτή υποστηρίζεται και από τον Ψευδοσκύμνο (1ος π.Χ. αι.), ο οποίος γράφει ότι το νησί της Θάσου κατοικούνταν «όπως λένε, από τους βαρβάρους, μετά από τους Φοίνικες με Κάδμο και Θάσο, οι οποίοι ήρθαν από την Ασία. Το νησί έλαβε το όνομα από τον Θάσο και διατηρεί το όνομα αυτό και σήμερα»²⁴. Ο Απολλόδωρος, πάλι, μας διηγείται μια μυθική ιστορία για την ίδρυση της αποικίας της Θάσου. Γράφει ότι ο Ηρακλής ήρθε στη Θάσο, νίκησε τους Θράκες που έμεναν εκεί και έδωσε το νησί στους γιους του Ανδρόγεω να το κατοικήσουν. Ο ίδιος ο Ανδρόγεω, γιος του Μίνωα και της Πασιφάης, ετιμάτο ως ήρωας στην Αθήνα. Όλες οι πληροφορίες από τις πηγές, αν και δεν είναι πάντα αληθινές, αποδεικνύουν ότι πραγματικά από την αρχή το νησί κατοικούνταν από τους Θράκες, πιθανόν μέρος των Σαΐων, οι οποίοι κατοικούσαν στην απέναντι ακτή και με τους οποίους οι Πάριοι διεξήγαγαν σκληρές μάχες²⁶.

Το νησί, όμως, είχε λίγο έδαφος καλλιεργήσιμο. Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι ο Αρχίλοχος παραμελεί τα οπωροφόρα δένδρα και αμπέλια λόγω της άχαρης θέας του και το χαρακτηρίζει ως ράχη όνου με άγρια δάση²⁷. Παρήγαγαν οίνο σε αρκετές ποσότητες και τον εξήγαγαν ακόμη και στη Σικελία και νότια Ρωσία. Επιπλέον, η γραφή και το νομισματικό σύστημα υιοθετήθηκαν από τις φυλές της περιοχής του Παγγαίου και επεκτείνονται ως την Κάτω Μακεδονία.

Ο αποικισμός της Θάσου στην απέναντι ακτή της Θράκης άρχισε από τα τέλη του 6ου π.Χ. αι. και εξελίχθηκε ιδιαίτερα τον 5ο π.Χ. αι., κυρίως, στις ακτές μεταξύ του κάτω ρου του Στρυμόνα και του Νέστου. Οι κάτοικοι της Θάσου κατέκτησαν μόνιμα την περιοχή αυτή και την ονόμασαν «Περαία της Θάσου», δηλ. απέναντι έδαφος της Θάσου. Οι πόλεις που ίδρυσαν ήταν η Νεάπολη, η Γαληψός, η Οισύμη, οι Κρηνίδες, η Σκαπή Ύλη και κάποιες άλλες μικρότερες, οι οποίες κατοικούνταν από τους Θράκες, που πολύ σύντομα διώχτηκαν ή αφοσιώθηκαν στους αποικιστές της Θάσου. Σε μία πηγή του 4ου π.Χ. αι., που αποδίδεται στον Σκύλακα, σημειώνεται ότι «στη Θράκη βρίσκονται οι ελληνικές πόλεις Αμφίπολη, Γαληψός, Οισύμη και άλλα “εμπόρια” της Θάσου, ενώ απέναντί τους βρίσκεται το νησί της Θάσου με την ομώνυμη πόλη και δύο λιμάνια, ένα από τα οποία είναι κλειστό»²⁸.

Οι Έλληνες από τη Θάσο γνώριζαν από παλιά το φυσικό πλούτο της απέναντι ακτής. Ο Ηρόδοτος μας πληροφορεί ότι κατά τις αρχές του 5ου π.Χ. αι. οι Θάσιοι είχαν έσοδα ογδόντα τάλαντα από τα χρυσωρυχεία στη Σκαπή Ύλη (ανατολικό Παγγαίο). Στην επίσκεψή του, ο συγγραφέας, σημειώνει ότι τα χρυσωρυχεία επεξεργάζονταν από Θράκες: Πιέροι, Οδόμαντες, Σάτρες. Αφού τα κυρίεψαν οι Θάσιοι ξα-

ναεπέστρεψαν στα χέρια των Θρακών. Μερικές από αυτές τις πόλεις στην αρχή ήταν αυτόνομες, όπως η Νεάπολη. Και ο Στράβων αναφέρει ότι «η χώρα που κείται εκτός Στρυμόνος πλάι στη θάλασσα και η περιοχή γύρω από το Δάτο κυριαρχείται από τους Οδόμαντες, Ήδωνες και Βισάλτες, καθώς μερικοί απ' αυτούς είναι ιθαγενείς, ενώ άλλοι ήρθαν από τη Μακεδονία». Γράφει ακόμα ότι απέναντι από την ακτή αυτή βρίσκονται δυο νησιά, η Θάσος και η Λήμιος, και μετά τον διάυλο της Θάσου βρίσκονται και τα Άβδηρα, όπου κατοικούσαν οι Βίστονες με βασιλιά τον Διομήδη. Μετά τη λίμνη των Βιστόνων βρίσκονται οι πόλεις των Κικόνων, η Ξάνθη, η Μαρώνεια και η Ισμάρ και κοντά τους είναι η λίμνη Ισμαριάδα. Εκεί βρίσκονται, κατά τον Στράβωνα, «αι Θασίων Κεφαλαί», που κατοικούνται από τους Σαλπαιούς³⁰.

Ιδιαίτερα εξελίχθηκε ο ανταγωνισμός μεταξύ Θάσου και Χίου με εχθρικές σχέσεις μεταξύ της αποικίας της Θάσου Στρώμης και της πόλης Μαρώνειας, η οποία ιδρύθηκε από τους Χίους στα μέσα του 7ου π.Χ. αι. στη θέση της θρακικής κόμης Ισμάρ. Επιδίωξη της Θάσου ήταν να επεκτείνει την επιρροή της ανατολικά, τουλάχιστον μέχρι τον κάτω ρου του Έβρου, αλλά η πορεία της αυτή ανακόπηκε από πόλεις ιδρυμένες από τη Σαμοθράκη και τη Λέσβο. Σημαντικό ρόλο στην ιστορία της Αιγαίας Θράκης άρχισε να παίζει η πόλη Αίνος, την οποία ίδρυσαν οι Λέσβιοι στις εκβολές του Έβρου. Δικές της αποικίες ίδρυσε και η Μίλητος.

Η κατάσταση έγινε περίπλοκη και από τις βλέψεις της Αθήνας στο Αιγαίο. Το 465 π.Χ., μαρτυρεί ο Θουκυδίδης, οι Θάσιοι αρνήθηκαν να υποταχθούν στην ηγεμονία της Αθήνας, και ίσως υπολόγιζαν στους ιθαγενείς Θράκες. Εναντίον της Θάσου κατευθύνθηκε ο αθηναίος στρατηγός Κίμων. Ο Πλούταρχος³² συμπληρώνει ότι αυτός νίκησε τους Πέρσες και τους έκλεισε στην πόλη Ηίονα του ποταμού Στρυμόνα. Μετά έδιωξε τους Θράκες που κατοικούσαν πάνω από το Στρυμόνα και προμήθευαν τους Πέρσες με τρόφιμα. Ύστερα πολιορκήσε τη Θάσο, αιχμαλώτισε 33 πλοία και το 463 π.Χ. την κυριεύσε υποχρεώνοντάς την να καταβάλλει φόρο και να παραιτηθεί από τις θρακικές κτήσεις της. Ταυτόχρονα, οι Αθηναίοι κατευθύνθηκαν προς το Στρυμόνα με 10.000 αποίκους, προκειμένου να ιδρύσουν αποικία στην περιοχή «Εννέα Οδοί», που βρισκόταν στη χώρα των Ηδωνών, αλλά νικήθηκαν από αυτούς στην περιοχή Δραμπέσκ³³. Μόλις το 429 π.Χ. ο Αθηναίος Χάγνων πέτυχε να διώξει τους Ήδωνες και να ιδρύσει την Αμφίπολη, που ήταν κοντά στο θρακικό λιμάνι Ηιών στις εκβολές του Στρυμόνα. Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι το 445 π.Χ. η Αθήνα επέστρεψε στη Θάσο τη Γαληψό, την Οισύμη και άλλες αποικίες, αλλά ο φόρος του νησιού αυξήθηκε από 3 σε 30 τάλαντα³⁴.

Οι ερευνητές δεν αμφιβάλλουν ότι οι Θράκες ιθαγενείς αντιτάχθηκαν σθεναρά στον αποικισμό των εδαφών τους. Χαρακτηριστικό της οικονομίας των ελληνικών αποικιών, συμπεριλαμβανομένων και των Θασίων στα παράλια της Θράκης, ήταν ο σημαντικός ρόλος της γεωργίας. Σε μερικές αποικίες όμως αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα η αλιεία, οι τέχνες και το εμπόριο. Στην αποικία της Θάσου Νεάπολη σημαντικό ρό-

λο έπαιξε η επεξεργασία των ευγενών μετάλλων που τα εξόρυσσαν από τα ορυχεία του Παγγαίου. Όσον αφορά τον πληθυσμό των πόλεων, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν ξεπερνούσε τους 5.000 κατοίκους, όπως στη Νεάπολη. Εκτός από το ολιγάριθμο του πληθυσμού τους, αλλά και λόγω της απομόνωσής τους και της γεωγραφικής τους απόστασης από τις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, αυτές οι πόλεις δεν κατόρθωσαν να επιβληθούν ως αυτόνομα πολιτικά υποκείμενα. Σημαντικός παράγοντας είναι και το ότι πολλές από τις αποικίες συμπεριλαμβάνονται στο βασίλειο των Οδρυσών. Ακόμη πιο σημαντικός παράγοντας ήταν η έλλειψη ενιαίας στρατηγικής των μητροπόλεων κατά την ίδρυσή τους και η έλλειψη του συντονισμού που θα οδηγούσε στη δημιουργία κοινής πολιτικής ένωσης. Αναμφισβήτητη όμως είναι η δραστήρια συμμετοχή του θρακικού πληθυσμού σ' αυτές τις εξελίξεις, έτσι ώστε με τον τρόπο αυτό να ενισχυθούν οι οικονομικές και πολιτιστικές σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων –των αρχαίων Θρακών και των αρχαίων Ελλήνων.

Το 432 π.Χ. αρχίζει ο Πελοποννησιακός πόλεμος. Η Θάσος και οι αποικίες της Γαληψού και της Οισύμης, καθώς και οι ιθαγενείς Θράκες συχνά προσχωρούσαν άλλοτε στην Αθήνα και άλλοτε στη Σπάρτη. Έτσι, το 424-423 π.Χ. ο Θουκυδίδης, ο οποίος βρισκόταν στη Θάσο με 7 τριήρεις, διατάχθηκε να βοηθήσει την αθηναϊκή αποικία Αμφίπολη, η οποία επολιορκείτο από το Σπαρτιάτη στρατηγό Βρασίδα. Ο Βρασίδας φοβόταν το Θουκυδίδη, ο οποίος εκμεταλλευόταν ένα μέρος των χρυσαρυχείων και ασκούσε μεγάλη επιρροή στους Θράκες αρχηγούς. Εξάλλου, είχε και θρακική καταγωγή και θα μπορούσε να στρατολογήσει και ιθαγενείς Θράκες. Συνέπεια αυτού ήταν ο Βρασίδας να προτείνει πολύ ευνοϊκούς όρους στις παράλιες πόλεις, οι οποίες διαδοχικά τάχθηκαν με το μέρος του, συμπεριλαμβανομένων και των αποικιών της Θάσου Γαληψού και Οισύμης. Για την εξέλιξη των γεγονότων σημασία έχει και η δολοφονία του βασιλιά των Ηδώνων Πιτάκ³⁵. Μερικά χρόνια αργότερα, χάρη στις εύστοχες κινήσεις του πολέμαρχου Κλέοντος και της βοήθειας του βασιλιά των Οδομάντων Πόλυ, η Αθήνα ξαναεπιστρέφει τις αποικίες της Θάσου. Ο διχασμός των Θρακών απεικονίζεται στο γεγονός ότι περίπου 1.500 Θράκες μισθοφόροι βοήθησαν τον Σπαρτιάτη στρατηγό Βρασίδα και, σύμφωνα με το Θουκυδίδη, «όλοι Ήδωνες πελταστές και ιππείς»³⁶.

Οι Θράκες ήταν γνωστοί στον ελληνιστικό κόσμο ως σκληροί, εξαιρετικά γενναίοι και στρατιώτες που περιφρονούν το θάνατο. Πολύ ενδιαφέρουσα πληροφορία μας έδωσε ο ποιητής Αρχίλοχος, ο οποίος εγκαταστάθηκε στο νησί, γνώρισε από κοντά τα ήθη και τα έθιμα των Θρακών και διαιώνισε στα ποιήματά του τη μάχητική τους ικανότητα.

Σπουδαίο ρόλο στις επαφές των αρχαίων Θρακών με τις ελληνικές πόλεις έπαιξαν οι εμπορικές σχέσεις. Ιδιαίτερα την ύστερη ελληνιστική περίοδο οι Θράκες ανέπτυξαν το εξαγωγικό τους εμπόριο, κυρίως, στην Ελλάδα, στα νησιά του Αιγαίου, στη Μικρά Ασία και στη βόρεια Αφρική. Κατά την περίοδο αυτή, την πρώτη θέση στο

εμπόριο των Θρακών κατείχε η Θάσος, από την οποία εισήγαγαν κυρίως κρασί και λάδι. Ο Αθηναίος από την Αίγυπτο, στις αρχές του 3ου αιώνα, στο έργο του «*Ιστορία των φυτών*», κάνει ιδιαίτερη αναφορά για την ποιότητα του κρασιών της Θάσου³⁷. Σημαντικές πληροφορίες έχουμε από τις επιγραφές στους αμφορείς του κρασιού, τα νομίσματα και ειδικά τις σφραγίδες πάνω σε αμφορείς των νησιών Θάσου, Ρόδου, Λέσβου κ.ά. Από τη Θράκη εξαγόταντα δούλοι, ξυλεία, μέλι, κερί, μεγάλα και μικρά κερασφόρα ζώα, σιτάρι, κεχρί, λινάρι, κάνναβις, ψάρια και κρέατα³⁸.

Λίγο πριν τη ρωμαϊοκρατία στα Βαλκάνια, οι σχέσεις μεταξύ των θρακικών και των ελληνικών αποικιών στα παράλια της Θράκης οξύνθηκαν, όπως αποδεικνύεται από επιγραφές που ανακαλύφθηκαν στα παράλια του Ευξείνου Πόντου και του Αιγαίου. Η Θάσος, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, έγινε θέατρο συγκρούσεων μεταξύ του Οκταβιανού και του Μάρκου Αντωνίου αφενός και του Κάσσιου και Βρούτου αφετέρου. Ο Αλπιανός γράφει ότι το 42 κοντά στους Φιλίππους, στο λόφο του Διονυσίου, όπου βρίσκονταν τα χρυσωρυχεία Ασίλα, εγκαταστάθηκαν οι Κάσσιος και Βρούτος και χρησιμοποίησαν τη Θάσο ως βάση εφοδιασμού, ενώ τα πλοία τους ήταν στην Καβάλα. Στη μάχη που συνάφθηκε πήραν μέρος και οι Θράκες, οι οποίοι υποστήριζαν και τις δυο πλευρές. Στις γραμμές του Οκταβιανού και του Αντωνίου συμμετείχαν 13.000 μισθοφόροι, ενώ οι αντίπαλοί τους Βρούτος και Κάσσιος είχαν στη δύναμή τους 20.000 Θράκες. Παρόλο που οι Βρούτος και Κάσσιος βρίσκονταν σε πλεονεκτικότερη θέση, στη μάχη νίκησαν ο Οκταβιανός και ο Αντώνιος. Οι ευγενείς στρατιώτες που διασώθηκαν από το στρατό των ηττημένων, βρήκαν καταφύγιο στη Θάσο. Αργότερα όμως οι Θάσιοι τους παρέδωσαν στον Οκταβιανό και λυτρώθηκαν από την οργή του με πολλά χρήματα, όπλα και τεράστιες ποσότητες τροφίμων³⁹.

Έτσι, ο διχασμός και ο ανταγωνισμός μεταξύ των βαλκανικών κρατικών φυλετικών ενώσεων από τη μια, και η έλλειψη σωστής διπλωματικής τακτικής από την άλλη, μετατρέπουν τη Βαλκανική χερσόνησο, συμπεριλαμβανομένων και των νησιών του Αιγαίου, σε τμήμα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Από τότε αρχίζει μια νέα περίοδος της ιστορίας του θρακικού ελληνικού κόσμου, των θρακικών φυλών του Αιγαίου και, φυσικά, και της Θάσου.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Фол. Ал. Политическа история на траките. С., 1982
2. Фол, Ал. Тракия и Балканите през ранно-елинистическата епоха. С., 1975, 114.
3. ΠΑΛΙ ΕΚΕΙ, 105.
4. Тукидит – В: Извори за старата история и география на Тракия и Македония. С., 1949, 53
5. Диодор. – В: Извори за старата..., 184.

6. Псевдоплутарх. – В: Извори за старата..., 293.
7. Аполодор. – В: Извори за старата..., 360.
8. Плутарх. – В: Извори за старата..., 290.
9. Омир. – В: Извори за старата..., 5.
10. ΠΑΛΙ ΕΚΕΙ, 11.
11. ΠΑΛΙ ΕΚΕΙ, 13.
12. Йоан Стобей. – В: Извори за старата..., 424.
13. Аполодор. – В: Извори за старата..., 360.
14. Софокъл. – В: Извори за старата..., 39.
15. Аполодор. – В: Извори за старата..., 361.
16. Псевдоеврипид. – В: Извори за старата..., 45.
17. Фол, Ал. Политическата ..., 43 – 44.
18. Диодор. – В: Извори за старата..., 185.
19. Херодот. – В: Извори за старата..., 31.
20. Страбон. – В: Извори за старата..., 224.
21. Херодот. – В: Извори за старата..., 31.
22. Данов, Хр. Траки, С., 1979 г., 82.
23. Херодот. – В: Извори за старата..., 28.
24. Псевдоскимнос. – В: Извори за старата..., 143.
25. Аполодор. – В: Извори за старата..., 360.
26. Кацаров, Г. Цар Филип II Македонски. История на Македония до 336 г. пр. Хр., С., 1922, 33.
27. Плутарх. В: Извори за старата история..., 291.
28. Скилак. – В: Извори за старата история..., 119.
29. Херодот. – В: Извори за старата..., 32.
30. Страбон. – В: Извори за старата..., 223 – 224.
31. Тукидит. – В: Извори за старата история..., 56.
32. Плутарх. – В: Извори за старата..., 29.
33. Тукидит. – В: Извори за старата история..., 53.
34. ΠΑΛΙ ΕΚΕΙ, 60.
35. ΠΑΛΙ ΕΚΕΙ, 62.
36. ΠΑΛΙ ΕΚΕΙ, 67.
37. Атений. – В: Извори за старата история..., 364.
38. Данов, Хр. Траки..., 128.
39. Апиан. – В: Извори за старата история ..., 341.